

Artövervakning - kustfåglar

Syftet med delprogrammet är att följa populationsutvecklingen hos fåglar som häckar vid kusten. Med denna övervakning håller vi även koll på eventuell kustfågeldöd.

Övervakning av ejder, kentsk tärna, skrântärna, gråtrut, skärfläcka och tordmule

Årligen sker övervakning av ett antal fågelarter i länet. De kustfåglar som övervakas är ejder, kentsk tärna, skrântärna, gråtrut, skärfläcka och tordmule. Ejder har övervakats på Utklippan sedan 1984 och under denna tid har två rapporter om övervakningsresultatet skrivits. En rapport sammanställer resultatet mellan åren 1984-2005, [Ejder i Blekinge](#), och den senaste rapporten (2011:2) behandlar den minskning av ejder som sker på Utklippan och i övriga Östersjön. [Kentsk tärna](#) övervakas sedan 1996 på den enda koloni som man idag känner till i Blekinge. Skrântärna har övervakas sedan 2009 och genomförs årligen på den enda kända häckningsplatsen i Blekinge i samarbete med [åtgärdsprogram för hotade arter](#). De senaste tillskotten till Blekinges kustfågelövervakning är gråtrut, skärfläcka och tordmule. De kommer att övervakas fr o m 2015 men tordmule ej årligen utan enbart vart 3:e år.

Ejderhona. Foto: Rolf Larsson

Bakgrund och strategi

I fågeldirektivet, som delvis ligger till grund för Natura 2000, listas ett stort antal fågelarter däribland några som häckar vid Blekinges kust. Av särskilt intresse är kentsk tärna, skrântärna, småtärna, silvertärna och fisktärna, samt skärfläcka och vitkindad gås. Det är mycket som tyder på att populationerna hos de nämnda tärnarterna har minskat under senare år men inga heltäckande inventeringar har gjorts i länet med undantag för kentsk tärna. För skärfläcka är bilden troligen något ljusare och vitkindad gås är nyetablerad som häckfågel i Blekinge. Ett särskilt problem som uppmärksammats under senare år är den omfattande fågeldöd som drabbat kustfågelfaunan i bl.a. Blekinge och som främst drabbat sjöfågel. Det är därför angeläget med uppföljning av bestånden hos nämnda arter.

Kentsk tärna är en ansvarsart för Blekinge. Första gången den kentska tärnan observerades i Blekinge var år 1952. Häckning sker längs havskuster på låga öar utan högre vegetation och sker nästan alltid i kolonier. Arten är klassad som starkt hotad (EN) enligt rödlistan 2010 och är en Natura 2000 art som ska följas upp. Hot mot arten är störning under häckningsperioden, exploatering av häckningsbiotoper samt miljögifter. För att övervaka arten startades projekt Kentsk tärna 1996. Projektet syftar till att:

- Inventera beståndet i Blekinge
- Dokumentera och beskriva boplatserna
- Fastställa häckningsframgång och samhäckning med andra arter
- Söka klargöra förutsättningar för val av habitat

HELCOM använder sig av data som samlas in för Kentsk tärna. I sitt Åtgärdsprogram för Östersjön har HELCOM pekat ut tre fågelindikatorer varav populationsutveckling av kentsk tärna är en av dessa. Indikatorn är en av många som används av HELCOM för att följa upp målet att nå God ekologisk status av Östersjöns marina miljöer som är satt till 2021. Länsstyrelsens insamlade data om Kentsk tärna viktig för den indikatorn och för åtgärdsprogrammet i helhet.

Ejder tillhör toppkonsumenterna i den marina näringsväven och kan sägas vara en indikator för näringstillståndet samt miljögifter i havet. Under 31 säsonger har representanter för Karlskrona ornitologiska klubb inventerat ejderns häckning i ytterskärgården (Utklippan). Sedan undersökningarna startade år 1984 har ejderbeståndet förändrats. Fram till mitten av 1990-talet ökade beståndet kraftigt i Blekinge för att sedan långsamt avta under drygt 10 år. Liknande tillbakagångar har visat sig på fler lokaler i Sverige. Forskarna vet inte orsaken men misstänker tiaminbrist som leder till förhöjd ungfågeldödlighet samt att vattentemperaturen i havet ökat med 1 grad vilket påverkar blåmusslorna och algblomningen. En mycket kraftig nedgång i antalet ejdrar noterades under 2008, inte bara i Blekinge utan även i andra kolonier i södra och mellersta Östersjön. Denna nedgång inträffade samtidigt som en potentiell giftalg, *Prymnesium polylepis*, hade en omfattande blomning under våren 2008. Efter denna nedgång ökade antalet häckande ådor återigen på Utklippan och vid inventeringen 2014 låg populationen på nästan samma höga nivå som under toppåret 1994. Orsaken till den kraftiga nedgången och återhämtningen är oklar och bör utredas. Ejder är rödlistad i kategorin missgynnad (NT). Sedan 2009 övervakas också skräntärna. Den är klassad som sårbar (VU) enligt rödlistan och övervakas enligt den framtagna metodik som finns angivet i artens åtgärdsprogram. Dessutom inventeras ett flertal kustfåglar i samband med det delprogrammet "Strandängsfåglar" som startades upp i Blekinge 2009. För mer information se beskrivning av delprogrammet.

Från och med 2015 kommer även gråtrut, skärfläcka och tordmule att övervakas inom delprogrammet. Gråtrut är rödlistad i kategorin Nära hotad (NT). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske och inför revideringen av rödlistan 2015 är gråtrut föreslagen att rödlistas som Sårbar (VU). En av förmodligen flera negativa påverkansfaktorer är födobrist. Gråtrut häckar i Blekinge på skär och holmar vid kusten. En större turistsatsning är planerad på ön Utklippan och för att bevaka hur öns tordmulepopulation eventuellt kommer att påverkas av detta kommer den att fr o m 2015 övervakas vart 3:e år.

I Sverige häckar skärfläcka i stort sett bara i Skåne, Blekinge, Halland och på Gotland. Arten häckar i kolonier i kärr, på strandängar och gärna på små öar och holmar, i öppna kustpartier. Skärfläcka häckade sällsynt i södra Sverige under 1700- och 1800-talen men försvann som häckfågel i slutet av 1800-talet. Arten återkoloniserade landet från och med 1927 och för Blekinges del 1960. Skärfläcka är en Natura 2000 art som skall följas upp.

Förväntade resultat

- Att få ett mått på hur många ådor som häckar på Utklippan.
- Att följa hur häckningsframgången är hos arten Kentsk tärna.
- Att övervaka ÅGP-arten Skräntärna.
- Att följa populationsutvecklingen av kolonin med gråtrut på Utklippan.
- Att se hur populationen av Tordmule på Utklippan påverkas av den planerade turismsatsningen på ön.
- Att följa populationsutvecklingen av kolonin med skärfläcka på Långaskär.

Nationell övervakning av häckande kustfågel

2015 startades en ny kustfågelövervakning upp nationellt. Lunds universitet driver projektet som under pilotåret 2015 finansieras delvis av Naturvårdsverket och delvis av Lunds universitet. I Blekinge har 7 rutor utmed hela kusten slumpats ut och inventerats under 2015.

